

Kendelse

afsagt den 22. august 2023

Sag nr. 2023-80-0990

[Klager]

mod

Weekendavisen

[Klager] ved [Forkvinden] har klaget til Pressenævnet over kommentaren ”*Woke islam*”, som blev bragt af Weekendavisen den 1. og 2. september 2022 på weekendavisen.dk og i den trykte udgave, idet foreningen mener, at god presseskik er tilsidesat.

[Klager] har klaget over Weekendavisens afvisning af foreningens anmodning om genmæle, samt at kommentaren indeholder ukorrekte oplysninger, som ikke er efterprøvet tilstrækkeligt inden offentliggørelsen.

1 Sagsfremstilling

Den påklagede kommentar

Weekendavisen bragte den 1. september 2022 [Skribenten]s kommentar ”*Woke islam*” på weekendavisen.dk. Kommentaren har følgende underrubrik:

”Kommentar. Genopfinder islam og muslimer sig selv i disse år med en ny »woke« form? Ja, svarer islamprofessor [Skribenten], der her beskriver fænomenet og giver danske eksempler.”

Af kommentaren fremgik følgende:

”Sidste fredag var Nørrebrogade mere tilsløret end ellers. Et større demonstrations-optog af kvinder, mænd og børn var på vej mod Christiansborg under bannere og papskilte med slagord som »Mit tørklæde! Mit valg!«, »Min krop! Min ret! Mit hijab!«, »Min frihed er min gudskærlighed!«, »#NallerneVæk«. Anledningen til denne protest var regeringskommissionen Den Glemte Kvindekamp, som havde foreslået et forbud mod det islamiske slør, hijab, i grundskolen.

Demonstrationen mindede mig om sommeren 2018, som stod i den såkaldte burka-lovs tegn. Dengang så vi, hvordan danske niqabier (det vil sige kvinder, der bærer

den radikale udgave af det islamiske slør, som kun lader en slidse til øjnene fri) demonstrerede side om side med fjerdebølgefeminister fra [Bevægelsen]. Strengt taget et paradoks.

I Ideer beskrev jeg dengang, hvordan forskellige typer af islamister med stadig større dygtighed og succes talte med identitetspolitiske og liberale stemmer. Min hypotese var, at niqabierne havde indset, at deres projekt ikke havde sin gang på dansk jord, hvis det blev formuleret med rene religiøse og islamiske begrundelser. Hvis de niqab-draperede derimod ikklædte deres sprog moderne og liberale gevandter, var der langt større gennemslagskraft i forhold til den almindelige danske offentlighed. I fredags blev den formodning skåret ud i pap. Protesten mod slørforbuddet blev sat i liberal rettighedsbaseret flammeskrift om individet, friheden, det frie valg og kropslig selvbestemmelse. Et paradoks for så vidt, at tilsløring bundet i et religiøst påbud rettet mod et bestemt kollektivs kroppe, nemlig muslimske kvinder (og piger). Hashtagget #NallerneVæk kobler sig til #MeToo-bevægelsen; man ser for sig den slørforbydende stat som en potentiel seksualkrænker, der ikke kan holde nallerne for sig selv.

Dengang brugte jeg ikke ordet »woke« om islam eller islamisme, men det kunne jeg sådan set godt have gjort. Woke islam findes hertilands. Som fredagens seneste demonstration tydeliggjorde, er det på vej til at blive en trend her i Europa, der langt overgår det marginale niqab-fænomen.

Flere andre har observeret lignende tendenser. Især den amerikansk-italienske islamismeforsker [Forskeren] har sat fokus på denne overraskende krydsbestøvning mellem wokeisme og islam.

Men hvad er det nu, wokeisme er? En hurtig definition vil være, at wokeisme er et aktivistisk begreb, som betegner en oplevet social, religiøs, køns- eller racemæssig uretfærdighed, der ofte bekæmpes med identitetspolitiske midler. Der er ingen tvivl om, at wokeismen er et særligt vestligt fænomen i tiden.

Det er ikke nyt, at der består en rød-grøn alliance mellem intellektuel venstrefløj og islam(isme), dét, som i Frankrig er blevet kaldt islamo-gauchisme. Den yderste venstrefløj har i årtier plejet et fornuftsægteskab med islamismen, hvis blot fjenden var fælles. Fjenden kunne være kapitalisme, racisme, koloniale strukturer, USA, Vesten eller simpelthen blot en lokal tyran, ikke sjældent udpeget som Israel. Venstrefløjens gamle revolutionsromantik fandt i islamismen en vital bevægelse. Man beundrede islamismen for dens dybe forbindelser til folket og dens evner til massemobilisering. En vis beundring for islamismens militante élan vital kunne man heller ikke helt undslå sig på den yderste venstrefløj.

Fire ideologiske komponenter markerer sig her. For det første: I wokeudgaven af islam arbejder man ikke for en gennemgribende islamisering af det vestlige samfund. Det er ren ønsketænkning i forhold til demografi. I stedet arbejder man for mere begrænsede og realistiske løsninger. Gerne side om side med folk, der har andre visioner, idealer og religiøse tilhørsforhold, jævnfør ovennævnte fjerdebølgefeminister. Sammenlignet med klassisk islamisme er woke islam altså mere pluralistisk indstillet. Nok så vigtigt: Woke islam lægger tit afstand til de militante sider af islamismen. Mens islamismens vision er totalitaristisk og perfektionistisk, arbejder woke islams tilhængere mere målrettet på et – med den belgiske eks-islamist [Person A] ord –

»øhav af safe spaces«. Et eksempel på dette kunne være kampen for bederum på uddannelsesinstitutioner. Ligesom med niqabierne nedtoner man ofte det egentlige religiøse aspekt, for eksempel ved at kalde rummene for »stillerum« eller »retræterum«, mens man i samme omgang alligevel betoner, at vi er blevet et multireligiøst samfund, hvorfor bederummene er både nødvendige og rimelige. Pluralismen manifesterer sig også ved, at man ofte er parat til at dele disse rum med andre grupper. Undertiden dog med visse forbehold: Da jeg sidst aflagde bederummet besøg, var husreglen for eksempel, at billeder var forbudte – ligesom i moskeer.

Strategisk fares der med lempe, og man opfordrer i stedet til dét, som det gamle 68er-ikon for studenterbevægelsen [Person B] betegnede som Den Lange March Gennem Institutionerne. Strategien er legitim, og den virker, fordi aktørerne trækker på demokratiets gængse ressourcer og procedurer, og fordi man har uddannet og professionaliseret sig organisatorisk og kommunikativt. Flere og flere melder sig også ind i traditionelle centrum-venstreorienterede partier, mens enkelte ligefrem forsøger sig med helt nye partier. [Partiet] med [Politikeren] har måske en chance ved næste folketingsvalg. Sidstnævnte er ærkewoke med sit fokus på religiøse, seksuelle og etniske minoriteters rettigheder, men synes også at appellere særligt til muslimske miljøer, for eksempel ved at aflægge besøg i moskeerne. [Partiet]s wokeness er et dristigt sats, der risikerer at blive en akilleshæl. Mere konservative muslimske stemmer kan ikke altid få woke til at rime på islam. Men politik behøver heller ikke altid at rime.

For det andet: Sprogbrugen er blevet moderniseret. De gamle islamistiske kadre benytter et tungt og indforstået religiøst vokabular. Det er også tungt og indforstået inden for woke islam, men her er den sekulær og hentet fra forskning og studenterbevægelser. Ord som intersektionalitet, strukturel racisme, racialisering, stigma, islamisk feminisme, postkolonial teori, white privilege, safe space med videre. Hvor de gamle islamistiske grupperinger holdt skarpt fokus på de islamiske værdier og endemål, herunder meget hårde fjendebilleder, er der en større pluralisme og udadvendthed. Dermed fremstår man også mere relevant for andre med lignende aktivistiske interesser. Således etablerer og plejer man kontakt med grupperinger, der traditionelt har ageret fjendebilleder, for eksempel jødiske grupper eller seksuelle minoriteter. For det tredje: Den avancerede sprogbrug hænger sammen med nye uddannelsesmønstre. Det skyldes især, at muslimer i Vesten er begyndt at tage universitetsuddannelser inden for samfundsvidenskab, jura og humaniora, hvor netop disse woke begreber udtænkes og bruges analytisk. Nu kobles disse begreber til en oplevelse af religiøs uretfærdighed. Tidligere primært på de medicinske og tekniske studier, hvor disse begreber ingen synderlig relevans har. Den tyske integrationssociolog [Sociologen] har her peget på det såkaldte integrationsparadoks, tidligere beskrevet her i Weekendavisen. Jo mere uddannelse og social kapital man tilegner sig som eksempelvis religiøs minoritet, desto mere konflikt og kamp vil der blive om samfundsmønstre og normer. Disse bliver udfordret, fordi man har lært koderne og metoderne i skolen og på universiteterne, men man bibeholder stadig mange af religionens normer og værdier. Herhjemme har integrationskonsulent [Konsulenten] ligeledes beskrevet paradokset. På Københavns Universitet har man nu muslimske

studentforeninger på såvel det samfundsvidenskabelige som det humanistiske fakultet.

For det fjerde: islamofobien. Begrebet er præ-woke og oprindeligt formuleret i slutningen af 1990'erne af den britiske tænketank [Tænketank A], der i kortform definerede islamofobien som den »grundløse frygt og modvilje over for muslimer«. Flere islamofobiforskere har sidenhen opgivet adjektivet »grundløs«, således at selv begrundet kritik kan mistænkes for at være islamofobisk. Det har desværre betydet, at almindelig religionskritik ofte udskammes som islamofobi. Ligesom »woke« er også dette begreb kontroversielt. Uanset hvad oplever muslimer undertiden diskrimination og fjendtlighed grundet deres muslimskhed. Desværre begrebet ofte således, at der selv i legitim religionskritik er anklager om islamofobi. Selv oplever jeg regelmæssigt, at mine analyser eller formidling af islamforskning stemples som islamofobiske. Her bruges termen som en videnskabelig term, der er konsensus om – hvilket der på ingen måde er.

Særligt på islamofobi-feltet gør woke islam (og islamisme) sig organisatorisk gældende. I FN og EU-regi og på dansk grund har forskellige organisationer og råd markeret sig på dette felt. Samtidig er det også her, at forskere som [Forskeren] og undertegnede ser de mest problematiske sider i krydsfeltet mellem wokeisme og islam. Alt for ofte står mange til tjeneste for gamle og svært gennemskuelige islamistiske netværk, organisationer og penge. Problemet skærpes af, at flere ikkemuslimske organisationer og iagttagere har vanskeligt ved at afkode strategien og mangler indsigt i de svært gennemskuelige netværk. Et grelt eksempel har været Europarådets Twitterkampagne, hvor billedskønne hijabklædte kvinder ledsages af slogans som »Skønhed er diversitet, ligesom frihed er en hijab«. Bemærk, at sloganet ikke advokerer for friheden til at vælge hijab, men at friheden ligger i selve sløret. Kommunikationsbudget: 3,2 millioner kroner. Med lidt research viste det sig, at medlemmer fra to muslimske ungdoms- og kvindeorganisationer med uformelle bånd til Det Muslimske Broderskab havde fodret arbejdsgruppen med de manende slogans. Hvis man skulle pege på et dansk eksempel på en rettighedsfokuseret organisation, der har et woke udtryk, kunne man fremhæve [Klager], [Klager]. [Klager]s rettighedsfokus går især igennem den linse, der hedder islamofobi. [Klager]s analytiske tilgang er også én af wokeismens foretrukne, nemlig den såkaldte intersektionelle tilgang, hvor man ser på islamofobien som noget, der rammer muslimer på utallige niveauer og i mange forskellige livssfærer. Islamofobien påstås at findes altid og overalt i samfundets relationer til islam og muslimer. Disse relationer ses som indspundne i magtrelationer, der kommer til udtryk i »herskende diskurser om muslimer i Danmark på institutionelt og strukturelt niveau«. Islamofobi glider fra at handle om diskrimination og fjendtlighed over for muslimer til at handle om en diffus forkert og »herskende« måde at tale om muslimer på. Én af [Klager]s ledende researchere er i nær familie med forfatteren til den nyligt omdiskuterede lærebog [Titel]. Sidstnævnte har på sociale medier beskrevet sig selv som woke. På [Klager]s flotte hjemmeside beskriver organisationen sig selv som areligiøs, hvorfor medlemskab ikke er forbeholdt muslimer. Samtidig melder man dog ud, at kamp for andre minoriteters rettigheder kun gør sig gældende for så vidt, at det vedrører muslimer. Hvis man ser

[Klager]s arbejdsgrupper, bemærker man i første omgang dog den overvejende muslimske repræsentation, hvilket hverken er overraskende eller dubiøst. Signifikant er ikke bare det meget høje uddannelsesniveau, men også at uddannelserne primært stammer fra samfundsvidenskab og humaniora. Alt i alt en demokratisk interesseorganisation, men med en woke og muslimsk orienteret profil. Enkelte af [Klager]s kernefolk har flere gange bidraget med landekapitlet om Danmark og islamofobi til EuropaKommissionens årsrapporter om islamofobiens status i EU. Rapporterne har tidligere været støttet finansielt af Kommissionen, men indholdet produceres i dag i samarbejde med en håndfuld organisationer, ngo'er og amerikanske universiteter. Dette samarbejde med akademiske institutioner er også et kendetegn for woke islam. Når det kommer til islamisme-problemet, bemærker man især den vistnok tidligere (det er uklart) samarbejdspartner [Tænk tank B], en såkaldt uafhængig tyrkisk tænketank, men af eksperter anset for at være styret af præsident Erdogan og hans islamistiske parti AKP. [Tænk tank B]s grundlægger, [Rådgiveren], er således Erdogans talsmand og særlige rådgiver. Med andre ord: [Klager] har altså personoverlap med [Tænk tank B], og [Klager]s egne islamofobirapporter ligner da også [Tænk tank B]s. Én af [Klager]s faste konsulenter for kommunikation og fundraising, der også markerer sig som debattør, står anført som cand.mag. i historie og statskundskab. Helt i den woke islams ånd nedtones det religiøse element. Det anføres ikke, at vedkommende også er uddannet ved Medinas Islamiske Universitet i Saudi-Arabien – forbeholdt muslimer og kendt for at være en missionscentral for Saudi-Arabiens salafistisk-wahhabistiske udgave af islam.

En trussel eller et fremskridt? Begge dele. Et fremskridt, fordi det meste er klart demokratisk deklareret og udtryk for uddannelsesmæssige meritter. Man kan være politisk og videnskabeligt uenig i mål og midler og finde denne form for aktivisme alarmistisk, men sådan er der jo så meget, som vi alle må tåle. På ét plan kan vi altså se aktivisterne og deres dagsordensættende udspil som udtryk for en integrations succes. I tilfældet med woke islam er det dog et tilbageskridt, hvis man ikke gennemskuer de mere grundlæggende konservative religiøse visioner bag integrations succeserne og de religiøst nedtonede retorikker, for eksempel kønsopdelt skolesvømning eller tilsløring af mindreårige piger. Når wokeismens blik for upåagtet uretfærdighed omveksles til et ressentimentsfuldt modborgerskab. I særklasse er det foruroligende, når islamisk woke-aktivisme fører til samarbejde og sympati med gedulgte fundamentalistiske og illiberale netværk, regimer eller donorer. Ligesom det er skidt, hvis ikkemuslimske samarbejdspartnere ikke magter at mobilisere tilstrækkelig kritisk bevidsthed om netop disse bagvedliggende visioner, netværk og »sympatiumpe«, men tror, at de indgår i et tolerant og progressivt samarbejde. Det danske samfund bør byde woke islam velkommen, men med et vedholdende og skarpt kritisk blik.”

Weekendavisen bragte den 2. september 2022 [Skribenten]s kommentar ”*Woke islam*” i den trykte udgave i sektion 1, side 7. Kommentaren blev bragt under bjælken ”KOMMENTAR”. Kommentaren har følgende underrubrik:

”SLØR. Genopinder islam og muslimer sig selv i disse år med en ny »woke« form? Ja, svarer islamprofessor [Skribenten]. Også i Danmark.”

Kommentarens øvrige indhold er enslydende med indholdet af kommentaren ”*Woke islam*” bragt den 1. september 2022 på weekendavisen.dk.

Efter offentliggørelsen

[Forkvinden], forkvinde for [Klager], anmodede den 25. januar 2023 Weekendavisen om genmæle over for en række oplysninger i den påklagede kommentar. [Forkvinden] skrev herefter i perioden fra den 25. januar 2023 til den 11. marts 2023 med Weekendavisen via mail. Pressenævnet har modtaget kopi af mailkorrespondancen.

Weekendavisen indsatte den 3. februar 2023 følgende note i slutningen af kommentaren ”*Woke islam*” bragt på weekendavisen.dk:

”Rettelse: I den oprindelige udgave af artiklen skrev vi, at [Klager] har et »personoverlap med [Tænketank B]«. Det er der ikke dækning for at skrive. Vi beklager.”

Weekendavisen foretog også rettelser i kommentarens brødtekst, hvor sætningen ”[Klager] har altså personoverlap med [Tænketank B]” blev rettet til ”[Klager] indgår i en forbindelse med [Tænketank B]”.

Weekendavisen bragte endvidere den 28. april 2023 følgende rettelse i den trykte udgave i sektion 1, side 15:

”Rettelse

I kommentaren »*Woke islam*« (WA #35) skrev vi, at [Klager] ([Klager]) har et »personoverlap« med den tyrkiske tænketank [Tænketank B]. Det er der ikke dækning for. Vi beklager. [Chefredaktøren]”

[Klager]s klage er modtaget i Pressenævnet den 28. februar 2023.

2 Parternes synspunkter

2.1 [Klager]s synspunkter

Genmæle

[Klager] har anført, at Weekendavisen har afvist at bringe et fyldestgørende genmæle over for en række ukorrekte oplysninger om [Klager], som på ingen måde er underbyggede eller dokumenterede, og som kan skade foreningens og dens medlemmers renommé.

[Klager] har herefter anført følgende vedrørende to udsagn, som fremgår af den påklagede kommentar:

- ”*Islamisme-problem*” og samarbejde med [Tænketank B]

[Klager] har anført, at det er faktisk forkert, at foreningen har et "islamisme-problem", som skulle udspringe af, at foreningen skulle have et samarbejde med den tyrkiske tænketank [Tænketank B].

Påstanden om et "islamisme-problem" i [Klager] er, efter foreningens opfattelse, egnet til at diskvalificere [Klager] som en saglig stemme i den offentlige debat, ved at tilsidesætte [Klager] som værende en forening med ekstreme holdninger samt eventuel varetager af udenlandske foreningers eller partiers interesser. Påstanden er tillige skadende for [Klager]s medlemmer, som dermed også tilsidesættes som enten medlemmer af en forening med ekstreme holdninger eller selv værende indehavere af en ekstrem holdning.

[Klager] har hverken officielt eller uofficielt haft samarbejder, i hverken kortere eller længere perioder med [Tænketank B]. [Klager] har, som anført af [Skribenten] i kommentaren, alene bidraget med landekapitlet om Danmark og islamofobi til årsrapporter om islamofobis status i Europa. Rapporterne har tidligere været støttet finansielt af Europa-Kommissionen, og årsrapporterne blev tidligere udgivet af [Tænketank B]. [Klager] har udover ovenstående på intet tidspunkt haft nogen anden form for samarbejde, hverken direkte eller indirekte, med [Tænketank B].

Weekendavisen har i svaret til Pressenævnet fremført det påståede samarbejde med [Tænketank B] som et faktum på trods af, at det påståede samarbejde er bestridt af [Klager] i både klagen direkte til Weekendavisen samt klagen til Pressenævnet.

[Klager] har for god ordens skyld fremhævet, at de af [Klager] bidragede kapitler er forfattet med absolut uafhængighed og har ikke været underlagt krav til materielt indhold fra [Tænketank B]. En påstand om, at en forfatters/skribents enkelte uafhængige skriftlige bidrag til en udgiver skulle medføre, at disse to indgår i et samarbejde, findes at mangle stringens. En sådan påstand vil analogt kunne overføres til samtlige personer, der på noget tidspunkt har fået udgivet/trykt et indlæg i en avis, tidsskrift eller et medie mv.

Der er, og har altid været, på den af [Klager] offentligt tilgængelige hjemmeside mulighed for at tilgå de rapporter og kapitler mm., som [Klager] har bidraget til, herunder de, som er udgivet af [Tænketank B]. De to pågældende bidrag fra henholdsvis i årene 2017 og 2019, som Weekendavisen har henvist til i svaret til Pressenævnet, er mulige at tilgå for alle, og der kan heri læses, hvem udgiveren er.

En anerkendelse af en påstand om, at en forfatter forpligter sig til sin udgivers politiske standpunkt eller forbindelser, alene på baggrund af forfatterens indgivelse af en tekst til udgivelse hos førstnævnte, vil som overordnet udgangspunkt kunne overføres til at gælde enhver person, der er forfatter af en akademisk artikel, klumme, læserbrev, kommentar mv. Dette er naturligvis ikke tilfældet, hvorfor forlag, aviser, medier mv. fx netop deklarerer ved indlæg fra tredjeparter, at disse indlæg er et udtryk for skribentens holdning og ikke mediets. Som eksempel herpå kan nævnes, at en sådan deklarerende netop fremgår ved kommentaren i Weekendavisen.

Der er enighed om, at [Skribenten] indirekte, hvis ikke direkte, kalder [Tænketank B] for islamistisk. [Skribenten]s beskrivelse af [Klager] er dog ikke begrænset til, at [Skribenten] alene betragter [Klager] som en organisation med et ”woke udtryk” som anført af Weekendavisen i svaret til Pressenævnet. Foruden prædikatet om et ”woke udtryk” fremgår det klart ud fra en naturlig sproglig forståelse og ved at læse passagen i kontekst, at ”islamisme-problemet” henviser til et problem, som [Klager] efter [Skribenten]s opfattelse har.

[Klager] har bemærket, at de bevarede passager i kommentaren angående [Skribenten]s opfattelse af et ”islamisme-problem” hos [Klager] som følge af [Klager]s relation til den angivelige ”samarbejdspartner” [Tænketank B], fortsat anses som faktisk forkerte og skadende for foreningens og dens medlemmers renommé.

- Personoverlap med [Tænketank B]

[Klager] har anført, at det er faktisk forkert, at [Klager] skulle have ”et personoverlap med den tyrkiske tænketank [Tænketank B]”, og at dette personoverlap angiveligt skulle være i form af ”[Tænketank B]s grundlægger, [Rådgiveren] [...] Erdogans talsmand og særlige rådgiver”.

Der har på intet tidspunkt i [Klager] været et personoverlap mellem ansatte, frivillige eller medlemmer i foreningen [Klager] og den tyrkiske tænketank [Tænketank B]. [Klager] har endvidere på intet tidspunkt haft nogen form for kontakt med [Rådgiveren]. Det er særdeles uklart, hvordan konklusionen om personoverlap overhovedet kan drages.

Korrekt information og berigtigelse

[Klager] har anført, at Weekendavisen har bragt en række ukorrekte oplysninger og har i den forbindelse henvist til oplysningerne gengivet under klagepunktet om genmæle.

[Klager] har endvidere anført, at Weekendavisen har foretaget en utilstrækkelig berigtigelse. Weekendavisen opfordres til at tage [Klager]s fulde påstande til følge, samt berigtige og/eller slette alle ukorrekte oplysninger, som [Klager] har påpeget.

I den forbindelse har [Klager] bemærket, at foreningen stiller sig uforstående overfor, hvordan Weekendavisen først kan oplyse, at en berigtigelse i papiravisen allerede var nært forestående, for derefter samtidig at tilbyde, at der kan bringes en berigtigelse i papiravisen, hvis dette skulle ønskes.

Forelæggelse

[Klager] har anført, at kommentaren indeholder ukorrekte og skadelige oplysninger, som ikke er efterprøvet tilstrækkeligt inden offentliggørelsen.

Weekendavisens egen udlægning af reglen i punkt A.3 er således, at på trods af, at der er vide rammer for, hvad der kan skrives i kommentarer, så er vidden af disse rammer begrænset til,

at indholdet af kommentarer er nødsaget til at være faktisk korrekt. [Klager] deler denne opfattelse af, at der eksisterer rammer for, hvad der kan anføres i en kommentar, selv i tilfælde hvor de ikke er forfattet af avisen, hvorfor aviser og medier ikke uden ansvar kan udgive enhver kommentar, især ikke hvis denne indeholder ukorrekte oplysninger.

2.2 Weekendavisens synspunkter

Genmæle

Weekendavisen har indledningsvis oplyst, at [Skribenten] i kommentaren beskriver, hvordan der i Europa er sket en forbindelse mellem ”wokeismen” og islam – i den forstand, at aktivister, der kæmper for muslimers rettigheder, bruger sprog og termer, som hører til den identitetspolitiske venstrefløj, hvor det gælder kampen for social, religiøs, køns- eller racemæssig uretfærdighed.

Det er væsentligt at forklare, at [Skribenten] i sit essay, som er langt og nuanceret, skelner mellem ”woke islam” og klassisk islamisme. [Skribenten] betoner følgende i kommentaren:

”I wokeudgaven af islam arbejder man ikke for en gennemgribende islamisering af det vestlige samfund. [...] Sammenlignet med klassisk islamisme er woke islam altså mere pluralistisk indstillet. Nok så vigtigt: Woke islam lægger tit afstand til de militante sider af islamismen. Mens islamismens vision er totalitaristisk og perfektionistisk, arbejder woke islams tilhængere mere målrettet på et – med den belgiske eks-islamist [Person A] ord – »øhav af safe spaces«.”

Disse passager er vigtige at have med, hvis man vil forstå den centrale del af [Klager]s klage. [Skribenten] omtaler således [Klager] som ”en rettighedsfokuseret organisation, der har et woke udtryk”. Det er i den kontekst, man skal forstå den passus, som [Klager] finder mest problematisk. Her kommer [Skribenten] ind på [Klager]s samarbejde med tyrkiske [Tænk-tank B] – en tænketank, som [Skribenten] beskriver som allieret med den tyrkiske præsident ”Erdogan og hans islamistiske parti AKP”.

Weekendavisen har til [Klager]s to påklagede udsagn anført følgende:

- ”Islamisme-problem” og samarbejde med [Tænketank B]

Weekendavisen har anført, at det er indlysende, at ”[Klager] indgår i en forbindelse med [Tænketank B]”.

Dette har [Klager] selv anerkendt i klagen til Pressenævnet, hvor foreningen oplyser, at [Klager] har bidraget med landekapitlet om Danmark og islamofobi til årsrapporter om islamofobis status i Europa, og at rapporterne tidligere har været støttet finansielt af Europa-Kommissionen og tidligere blev udgivet af [Tænketank B]. [Skribenten] har således ikke skrevet noget her, som [Klager] ikke selv har bekræftet.

I normalsproglig forstand må levering af sådanne skriftlige bidrag fra centrale [Klager]-medarbejdere til [Tænketank B]s rapporter forstås som udgørende et samarbejde. [Skribenten]

postulerer således ikke noget officielt eller uofficielt samarbejde mellem [Klager] og [Tænk tank B] ud over det samarbejde, som [Klager] selv har angivet i klagen til Pressenævnet.

Det må være op til læserne selv at vurdere, om [Skribenten] er med til at ”diskvalificere [Klager] som en saglig stemme i den offentlige debat”. Man må gå ud fra, at [Klager] ikke selv mener, at samarbejdet med [Tænk tank B] er med til at ”diskvalificere [Klager] som en saglig stemme i den offentlige debat”, men at forbindelsen mellem [Klager] og [Tænk tank B] er i offentlighedens interesse, er indlysende.

Det står desuden på baggrund af alt det ovenstående klart, at når [Skribenten] taler om ”islamisme-problemet”, gælder det [Klager]s samarbejde med [Tænk tank B] – en tænketank styret af et islamistisk parti. Det er således ikke [Klager], han kalder islamistisk, men [Tænk tank B]. [Klager] beskriver han jo som bekendt som en organisation med ”woke udtryk”.

På den baggrund falder [Klager]s klage efter Weekendavisens opfattelse fra hinanden. [Skribenten] skriver på intet tidspunkt, at [Klager] har ”forpligtet sig til sin udgivers politiske standpunkt eller forbindelser”, som [Klager] har anført i klagen til Pressenævnet, blot at [Klager]s og [Tænk tank B]s islamofobi-rapporter ligner hinanden. Den sammenligning er da heller ikke noget, som [Klager] har medtaget i klagen til Pressenævnet.

Weekendavisen har som eksempler på nuværende eller tidligere centrale [Klager]-folk, der har leveret bidrag til [Tænk tank B]s islamofobi-rapporter, henvist til:

- [Person C] (vice chair og chief strategist), [Tænk tank B]s rapport fra 2017.
- [Person D] (research udvalgsleder), [Tænk tank B]s rapport fra 2019.

Rapporterne figurerer på [Tænk tank B]s hjemmeside.

- Personoverlap med [Tænk tank B]

Weekendavisen har anført, at passagen med ”personoverlap med” er en beklagelig formulering. Weekendavisen kender ikke til personer, der både har arbejdet i [Klager] og [Tænk tank B].

Pointen er, at der med det samarbejde, som [Klager] selv har bekræftet eksistensen af, er etableret en forbindelse mellem [Klager] og [Tænk tank B]s grundlægger, der er/eller har været præsident Erdogans talsmand og særlige rådgiver. Erdogan er som bekendt leder af et islamistisk parti, og det er blandt eksperter skønnet, at [Tænk tank B] reelt fungerer som AKPs forlængede arm. Weekendavisen har henvist til [Forskeren]s kommentar ”*The Rise of “Woke” Islamism in the West*”, side 14. At AKP er et parti med en islamistisk profil, er også en almindelig vurdering i faglitteraturen.

Weekendavisen valgte at give [Klager] delvis medhold i klagepunktet, idet ordet ”personoverlap” er upræcist. Weekendavisen omformulerede derfor passagen i online-udgaven til følgende: ”Med andre ord: [Klager] indgår i en forbindelse med [Tænk tank B]”. Weekendavisen noterede endvidere følgende i bunden af kommentaren:

”Rettelse: I den oprindelige udgave af artiklen skrev vi, at [Klager] har et ”person-overlap med [Tænketaank B]”. Det er der ikke dækning for at skrive. Vi beklager.”

Rettelsen blev ved en teknisk fejl ikke bragt i papiravisen, men det skete den 28. april 2023.

Korrekt information og berigtigelse

Weekendavisen har bemærket, at mediet savner dokumentation for, hvilken information der angiveligt har været ukorrekt, bortset fra det, som mediet som nævnt har rettet.

Så snart Weekendavisen blev opmærksom på den urigtige påstand, foretog mediet en tydelig rettelse i kommentarens netudgave. I den forbindelse har Weekendavisen bemærket, at hvis det ønskes, at mediet også bringer berigtigelsen i papirudgaven, vil mediet naturligvis gerne det.

Forelæggelse

Weekendavisen har anført, at [Skribenten]s kommentar er tydeligt deklareret og sat op som en kommentar med et foto af forfatteren, der viser, at refleksionerne og kritikken er skribentens egen. Det er altså ikke en artikel, hvor man traditionelt hører de kritiserede parter.

I kommentarer bør der være vide rammer for, hvad der kan skrives, så længe det er korrekt. Der har altid været en rig tradition i dansk presse for, at man i kommentarer kan komme med kritik af myndigheder, organisationer, politikere og andre offentlige personer, uden at det forelægges de kritiserede.

3 Pressenævnets begrundelse og afgørelse:

I sagens behandling har følgende nævnsmedlemmer deltaget:

Jesper Rothe, Mads Sandemann, Maria Becher Trier og Marlene Borst Hansen.

Genmæle

[Klager] har klaget over, at Weekendavisen har afvist at bringe et fyldestgørende genmæle over for en række ukorrekte oplysninger om [Klager], som på ingen måde er underbyggede eller dokumenterede, og som kan skade foreningens og dens medlemmers renommé.

Det følger af medieansvarslovens § 36, stk. 1, at en anmodning om genmæle i massemedierne over for oplysninger af faktisk karakter, som er egnet til at påføre nogen økonomisk eller anden skade af betydning, og som er bragt i et massemedie, skal tages til følge, medmindre oplysningernes rigtighed er utvivlsom.

Det følger videre af medieansvarslovens § 39, at genmælet skal offentliggøres vederlagsfrit og uden unødigt forsinkelse og bringes på en så fremtrædende måde, som det efter omstændighederne med rimelighed kan forlanges. Redaktionelle bemærkninger i umiddelbar tilslutning til offentliggørelsen skal indskrænkes til faktiske oplysninger.

[Klager] har henvist til følgende to udsagn:

- *"Islamisme-problem" og samarbejde med [Tænk tank B]*

[Klager] har klaget over, at det er faktisk forkert, at foreningen har et "islamisme-problem", som skulle udspringe af, at foreningen skulle have et samarbejde med den tyrkiske tænketank [Tænk tank B].

Af kommentaren fremgår blandt andet følgende:

"[...]

Enkelte af [Klager]s kernefolk har flere gange bidraget med landekapitlet om Danmark og islamofobi til EuropaKommissionens årsrapporter om islamofobis status i EU. Rapporterne har tidligere været støttet finansielt af Kommissionen, men indholdet produceres i dag i samarbejde med en håndfuld organisationer, ngo'er og amerikanske universiteter. Dette samarbejde med akademiske institutioner er også et kendetegn for woke islam. Når det kommer til islamisme-problemet, bemærker man især den vistnok tidligere (det er uklart) samarbejdspartner [Tænk tank B], en såkaldt uafhængig tyrkisk tænketank, men af eksperter anset for at være styret af præsident Erdogan og hans islamistiske parti AKP.

[...]"

[Klager] har over for Pressenævnet henvist til, at [Klager] hverken officielt eller uofficielt har haft samarbejder, i hverken kortere eller længere perioder med [Tænk tank B]. [Klager] har alene bidraget med landekapitlet om Danmark og islamofobi til årsrapporter om islamofobis status i Europa. Rapporterne har tidligere været støttet finansielt af Europa-Kommissionen, og årsrapporterne blev tidligere udgivet af [Tænk tank B]. De af [Klager] bidragede kapitler er forfattet med absolut uafhængighed og har ikke været underlagt krav til materielt indhold fra [Tænk tank B].

Weekendavisen har over for Pressenævnet henvist til, at leveringen af skriftlige bidrag fra centrale [Klager]-medarbejdere til [Tænk tank B]s rapporter må forstås som udgørende et samarbejde, og at [Skribenten] således ikke postulerer noget officielt eller uofficielt samarbejde mellem [Klager] og [Tænk tank B] ud over det samarbejde, som [Klager] selv har angivet i klagen til Pressenævnet. Weekendavisen har henvist til to [Tænk tank B]-rapporter fra 2017 og 2019.

For så vidt angår oplysningen om, at [Klager] har et islamisme-problem, finder Pressenævnet, at dette er udtryk for skribentens sammenfattende subjektive vurdering på baggrund af oplysningerne gengivet i hans kommentar, hvorfor der ikke er grundlag for genmæle heroverfor.

Pressenævnet finder i forhold til omtalen af, at den tyrkiske tænketank [Tænketank B] har været tidligere samarbejdspartner til [Klager], at denne oplysning er af faktisk karakter, og at den ikke er dokumenteret som utvivlsomt rigtig. Da oplysningen, der relaterer sig til [Klager]s virke og omdømme, samtidig er egnet til at påføre foreningen økonomisk eller anden skade af betydning, er foreningen berettiget til at få bragt et genmæle over for denne oplysning.

- Personoverlap med [Tænketank B]

[Klager] har klaget over, at det er faktisk forkert, at [Klager] skulle have ”et personoverlap med den tyrkiske tænketank [Tænketank B]”, og at dette personoverlap angiveligt skulle være i form af ”[Tænketank B]s grundlægger, [Rådgiveren] [...] Erdogans talsmand og særlige rådgiver”.

Af kommentaren fremgik blandt andet følgende:

”[...] [Tænketank B]s grundlægger, [Rådgiveren], er således Erdogans talsmand og særlige rådgiver. Med andre ord: [Klager] har altså personoverlap med [Tænketank B], og [Klager]s egne islamofobirapporter ligner da også [Tænketank B]s. [...]”

Weekendavisen har erkendt, at oplysningen om, at [Klager] har et personoverlap med [Tænketank B], er ukorrekt.

Weekendavisen indsatte den 3. februar 2023 følgende note i slutningen af kommentaren ”*Woke islam*” bragt på weekendavisen.dk:

”Rettelse: I den oprindelige udgave af artiklen skrev vi, at [Klager] har et »personoverlap med [Tænketank B]«. Det er der ikke dækning for at skrive. Vi beklager.”

Weekendavisen foretog også rettelser i kommentarens brødtekst, hvor sætningen ”[Klager] har altså personoverlap med [Tænketank B]” blev rettet til ”[Klager] indgår i en forbindelse med [Tænketank B]”.

Weekendavisen bragte endvidere den 28. april 2023 følgende rettelse i den trykte udgave i sektion 1, side 15:

”*Rettelse*
I kommentaren »*Woke islam*« (WA #35) skrev vi, at [Klager] ([Klager]) har et »personoverlap« med den tyrkiske tænketank [Tænketank B]. Det er der ikke dækning for. Vi beklager. [Chefredaktøren]”

Pressenævnet finder, at oplysningen om, at [Klager] har et personoverlap med [Tænketank B], er en oplysning af faktisk karakter, som ikke er dokumenteret som utvivlsomt rigtig. Da

oplysningen, der relaterer sig til [Klager]s virke og omdømme, samtidig er egnet til at påføre foreningen økonomisk eller anden skade af betydning, er foreningen berettiget til at få bragt et genmæle over for oplysningen. Det forhold, at Weekendavisen har bragt en beklagelse og rettelse, kan ikke føre til et andet resultat, da den af Weekendavisen bragte beklagelse og rettelse ikke opfylder kravene til et genmæle.

God presseskik

Korrekt information og berigtigelse

[Klager] har klaget over, at Weekendavisen har bragt en række ukorrekte oplysninger og har i den forbindelse henvist til oplysningerne gengivet under klagepunktet om genmæle.

[Klager] har endvidere klaget over, at Weekendavisen har foretaget en utilstrækkelig berigtigelse.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at det er mediernes opgave at bringe korrekt og hurtig information. Så langt det er muligt, bør det kontrolleres, om de oplysninger, der gives eller gengives, er korrekte, jf. punkt A.1.

Det følger videre af de vejledende regler for god presseskik, at berigtigelse af urigtige meddelelser skal finde sted på redaktionens eget initiativ, hvis og så snart kendskab til fejl af betydning i de bragte meddelelser indgår. Berigtigelsen skal foretages i en sådan form, at læserne, lytterne eller seerne får klar mulighed for at blive opmærksom på berigtigelsen, jf. punkt A.7.

Pressenævnet bemærker, at medier som udgangspunkt bør bringe en særskilt nyhed om en rettelse, så læsere af en oprindelig artikel med fejl bliver gjort opmærksom på en rettelse, da oprindelige læsere ikke kan forventes på ny at klikke ind på en artikel og på den måde blive gjort bekendt med en rettelse.

Pressenævnet finder, at oplysningen om, at [Klager] har et islamisme-problem, fremstår som skribentens sammenfattende subjektive vurdering på baggrund af oplysningerne gengivet i hans kommentar. Nævnet finder dog, at oplysningerne om, at den tyrkiske tænketank [Tænketank B] har været tidligere samarbejdspartner til [Klager], og at [Klager] har et personoverlap med [Tænketank B], fremstår som faktiske oplysninger om [Klager]s virke i relation til politiske mål, som ikke har tilstrækkelig dækning i de faktiske forhold.

Som nævnt under punktet om genmæle indsatte Weekendavisen den 3. februar 2023 følgende note i slutningen af kommentaren ”*Woke islam*” bragt på weekendavisen.dk:

”Rettelse: I den oprindelige udgave af artiklen skrev vi, at [Klager] har et »personoverlap med [Tænketank B]«. Det er der ikke dækning for at skrive. Vi beklager.”

Weekendavisen foretog også rettelser i kommentarens brødtekst, hvor sætningen ”[Klager] har altså personoverlap med [Tænketank B]” blev rettet til ”[Klager] indgår i en forbindelse med [Tænketank B]”.

Weekendavisen bragte endvidere den 28. april 2023 følgende rettelse i den trykte udgave i sektion 1, side 15:

”Rettelse

I kommentaren »Woke islam« (WA #35) skrev vi, at [Klager] ([Klager]) har et »personoverlap« med den tyrkiske tænketank [Tænketank B]. Det er der ikke dækning for. Vi beklager. [Chefredaktøren]”

Pressenævnet finder efter en samlet vurdering grundlag for at udtale kritik af Weekendavisen for at bringe de ukorrekte oplysninger og for utilstrækkelig rettelse. Nævnet har lagt vægt på, at de ukorrekte oplysninger er beskyldninger af agtelsesforringende karakter, og at Weekendavisen ikke bragte en særskilt nyhed i den løbende nyhedsstrøm om, at den digitale udgave af kommentaren var blevet rettet.

Forelæggelse

[Klager] har klaget over, at kommentaren indeholder ukorrekte og skadelige oplysninger, som ikke er efterprøvet tilstrækkeligt inden offentliggørelsen.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at oplysninger, som kan være skadelige, krænkende eller virke agtelsesforringende for nogen, skal efterprøves i særlig grad, inden de bringes, først og fremmest ved forelæggelse for den pågældende, jf. punkt A.3.

Det er Pressenævnets opfattelse, at en kommentar i videre omfang end nyhedsartikler og lignende reportager kan indeholde vurderende, kommenterende og subjektive betragtninger, og at der derfor må indrømmes en høj grad af frisprog i sådanne artikler.

Den påklagede kommentar er blevet bragt under en bjælke med teksten ”KOMMENTAR”. Pressenævnet finder på baggrund heraf, at det fremgår tilstrækkeligt klart, at der er tale om en kommentar. Teksten vurderes derfor efter de videre rammer for frisprog.

Pressenævnet finder, at den påklagede kommentar overordnet fremstår som et indlæg, hvori skribenten [Skribenten] tilkendegiver sin holdning til blandt andet forbindelsen mellem ”wokeismen” og islam, hvor [Klager] nævnes som et eksempel på en rettighedsfokuseret organisation, der har et ”woke” udtryk, og de heri fremsatte udsagn findes ikke at overskride de vide rammer for frisprog i kommentarer. Nævnet finder dog, at udsagnene om, at den tyrkiske tænketank [Tænketank B] har været tidligere samarbejdspartner til [Klager], og at [Klager] har et personoverlap med [Tænketank B], fremstår som faktiske oplysninger om [Klager]s virke i relation til politiske mål.

Nævnet finder, at udsagnene, som er bestridt af [Klager], kan være skadelige, krænkende eller virke agtelsesforringende for foreningen. Udsagnene burde derfor have været forelagt [Klager] forud for kommentarens offentliggørelse, således at [Klager] havde haft mulighed for at kommentere beskyldningerne i sammenhæng med, at de blev fremsat.

Pressenævnet udtaler derfor kritik af Weekendavisen for den manglende forelæggelse.

Offentliggørelse af Pressenævnets kendelse

I medfør af medieansvarslovens § 49 pålægger Pressenævnet herefter den ansvarshavende redaktør af Weekendavisen at offentliggøre følgende til Pressenævnets logo som illustration:

”[rubrik]

Pressenævnet kritiserer Weekendavisen

[underrubrik]

Weekendavisen får kritik for utilstrækkelig rettelse og manglende forelæggelse

[tekst]

Weekendavisen bragte i september 2022 kommentaren ”*Woke islam*” om forbindelsen mellem ”wokeismen” og islam, hvor foreningen [Klager] blev nævnt som et eksempel på en ret-tighedsfokuseret organisation, der har et ”woke” udtryk.

Det fremgik af kommentaren, at den tyrkiske tænketank [Tænketank B] har været tidligere samarbejdspartner til [Klager], og at [Klager] har et personoverlap med [Tænketank B].

Weekendavisen bragte en rettelse af oplysningen om personoverlappet med [Tænketank B] ved en opdatering af online-artiklen og med en rettelse i den trykte udgave.

[Klager] klagede til Pressenævnet over, at oplysningerne var ukorrekte, at Weekendavisen havde foretaget en utilstrækkelig berigtigelse, og at Weekendavisen ikke havde forelagt oplysningerne for foreningen.

Pressenævnet kritiserer Weekendavisen for utilstrækkelig rettelse og manglende forelæggelse, fordi Weekendavisen ikke bragte en særskilt nyhed i den løbende nyhedsstrøm om, at kommentaren var blevet rettet, og fordi Weekendavisen ikke havde forelagt [Klager] de konkrete oplysninger.

Pressenævnet har pålagt os at bringe ovennævnte meddelelse. Hele kendelsen fra Pressenævnet kan læses på pressenaevnet.dk”

I medfør af medieansvarslovens § 49, jf. lovens § 39, pålægger Pressenævnet endvidere den ansvarshavende redaktør af Weekendavisen at offentliggøre følgende til Pressenævnets logo som illustration:

”[rubrik]

Genmæle fra foreningen [Klager]

[tekst]

I kommentaren ”*Woke islam*” bragt i Weekendavisen i september 2022 blev det oplyst, at den tyrkiske tænketank [Tænketank B] har været tidligere samarbejdspartner til [Klager], og at [Klager] har et personoverlap med [Tænketank B]. De fremsatte påstande er ikke korrekte. Pressenævnet har pålagt os at bringe ovennævnte meddelelse. Hele kendelsen fra Pressenævnet kan læses på pressenaevnet.dk”

Offentliggørelse i den digitale udgave

Offentliggørelse af nævnets kendelse skal ske snarest på de af mediets platforme, hvor den påklagede artikel har været bragt. Offentliggørelse skal bestå i en selvstændig artikel med Pressenævnets logo som illustration. Artiklen skal prioriteres, f.eks. med placering på en forside i mindst et døgn efter kritikens offentliggørelse. Pressenævnets offentliggørelses-tekst skal bringes uden reklamer i teksten.

Endvidere skal denne artikel være offentligt tilgængelig som en selvstændig artikel i overensstemmelse med prioriteringen af den påklagede artikel, og i en periode svarende til den periode, hvor den påklagede artikel har været tilgængelig.

Endelig skal der oprettes et link med teksten "Pressenævnet har udtalt kritik af artiklen" og "Genmæle fra [Klager]" direkte til nævnets kendelse på www.pressenaevnet.dk ved starten af brødteksten i den påklagede artikel, hvis den fortsat er tilgængelig på hjemmesiden og ikke er ændret på de punkter, hvor nævnet har udtalt kritik, og som [Klager] har fået genmæle over for.

Skrifttype og layout bør svare til den opsætning, der i øvrigt anvendes i redaktionelle artikler i mediet.

Offentliggørelse i den trykte udgave

Offentliggørelse af nævnets kendelse skal ske snarest i den første eller en af de første udgaver, der offentliggøres efter nævnets kendelse.

Offentliggørelse skal ske til illustration af Pressenævnets logo og på det sted i mediet, hvor mediet har oplyst at ville offentliggøre kritik fra Pressenævnet (Weekendavisen har oplyst at ville offentliggøre kritik fra Pressenævnet på en fremtrædende plads i den sektion, hvor artiklen har stået). Har mediet ikke en fast rettelsesspalte, skal offentliggørelse ske på det sted i mediet, der svarer til placeringen af den kritiserede artikel.

Skrifttype og layout bør svare til den opsætning, der i øvrigt anvendes i redaktionelle artikler i mediet.